

SZÉLBEN SZÁLLÓK – vázlat

a Stúdió K és a Kerekasztal koprodukciója

Szereplők: Mirka, 11 éves lány – Toma, 16 éves fiú – Julo, az édesanyjuk – Lubo, 13 éves fiú – Bora, 14 éves lány – Káló, legalább kettejük édesapja – Doja, fiatalasszony

Káló története – 1. fejezet

Színházilag elemelt térben az előadás folyamán Káló, az apa mindvégig jelen van. A színen történő jelenetekben zeneszként vesz részt – nem közvetlenül, de részese a történéseknek. A színek között az ő terében, az ő történetét követhetjük, stílusában is elkülönülve – báb? zene? némajáték?

Vidám család. Apa roma, anya nem, a két apró gyerek (Bora és Lubo) boldog. Hangulatos nyüzsgés. Szeretet. Muzsika. Élet. Színes ruhák, lobogó hajak.

1. szín

Faház a faluszélen kis udvarral. Az ajtó nyitva. Felirat az ajtótól balra: ÉDES OTTHON, felirat az ajtótól jobbra: HASZNÁLT. Az előszoba boltként üzemel. Kapható itt minden: bútorok, konyhai eszközök, táskák, ruhák, játékok, bármi, ami a hétköznapokban hasznos lehet. Használtan, de kreatívan felújítva.

Anya a boltot rendezgeti, néha látjuk egy-egy villanásra. Toma az udvaron egy bűgőcsigát próbál eladható állapotba hozni. Mirka öreg babakocsival farol ki az ajtón. Óvatosan húzza át a küszöbön, mintha a gyerek álmat őrizné. Közben dúdol. A bűgőcsiga pörög, de nem bűg

TOMA Ez pont olyan, mint az apád.

Mirka érdeklődve Toma felé indul a kocsival

TOMA Nem sokat szólt, csak táncolt. Éppen úgy, mint ez a néma csiga.

MIRKA *(otthagynya a babakocsit)* Táncolt?

TOMA Máskor meg muzsikált. De olyankor nem táncolt. Csak állt vagy üldögélt.

Mirka megpörgeti a bűgőcsigát. Hosszan nézi, ahogy pörög. Ő is pörög

TOMA Anya gyűlölte.

MIRKA Nem igaz!

Nézik egymást

TOMA Gyűlölte, mert itt hagyta. Köszönés nélkül ment el.

Nézik egymást

MIRKA Nem igaz!

TOMA *(elindul a babakocsi felé)* Csak te maradtál belőle. Meg a hülye babáid. Ma melyik van szoron?

MIRKA *(odaszalad a babakocsihoz, nem hagyja, hogy bátyja felemelje a takarót)* Mi közöd van hozzá? Hagyj minket békén!

TOMA *(nevet)* Valami hasznodat is vehetnénk végre.

MIRKA *(ütögeti a bátyját)* Mindent megcsinálok, amire anya megkér. Te is tudod. Te is tudod.

TOMA *(felkapja a hűgát, pörgeti)* Könnyebb életünk lenne, ha jobban hasonlítanál apádra, és te sem beszélnél. *(Nevetnek)* Lehetnél néma bűgőcsiga. Még el is adhatnánk.

MIRKA *(nevet)* Tegyé le! Toma, tegyé már le! Halod?

Már nem nevet

ANYA *(az ajtóból)* A fejedben legyen valami legalább, fiam, ha már a zsebed üres! A te apád ezt mondogatta. Amíg el nem vesztette a fejét.

Anya nevet, int Tomának. Toma elengedi Mirkát, aki a földre huppan, feldöntve a babakocsit, amiből kigurulnak féltett kincsei. Mirka rájuk veti magát, hogy ne láthassák meg

Toma és Anya elindul, hogy felsegítse Mirkát. Már éppen meglátnák, miket rejteget, amikor a semmiből felbukkan Doja. Nyeletlen serpenyő van nála, játszik vele

DOJA Jó reggelt, Julo. Tudtok ezzel valamit kezdeni? *(A serpenyőt nyújtja Tomának)* Elégettem a nyelét. Meg a rántottát is vele. *(Nevet)* Van egy másik helyette?

Mirka villámgyorsan visszapakol a babakocsiba, a takaró alá

ANYA Nahát. Csak nem főzni próbáltál? *Nevet.* Még jó, hogy nem égetted le a fél falut is.

Anya int Tomának, az elveszi a serpenyőt, és elindul vele a házba

ANYA Meglátom, mi lehet belőle. Kerülj beljebb, hátha találunk valami alkalmasabbat a reggelidhez!

Toma az ajtóban a serpenyővel, Doja gyűrűjével megkongatja, Mirkára néz, aki elbűvölten figyel a hangot. A többiek bemennek.

Mirka felveszi a bűgőcsigát, elővesz egy fém habverőt a babakocsiból, próbál muzsikát csiholni.

Doja jön, kezében az új serpenyőjével. Egy darabig nézi Mirkát, majd odamegy hozzá, megpörgeti a bűgőcsigát a serpenyőben. Jó hangja van

MIRKA Te ismerted apámat?

DOJA Valójában senki sem ismerte a faluból, csak édesanyád. De mindannyian találkoztunk vele az utolsó éjjelen.

A csiga pörög. Mirka figyel. Doja varázslatosan mesél. Lassan, mintha ballada volna

DOJA Égtek a szentiván-tüzek a réten. Alma sült a parázon. Szólt a muzsika. Táncoltunk mind. A fiúk szorosan fogták a lányok derekát. Forgattak minket kifulladásig. Apád más volt. Úgy tartotta a karjában Julót, mint a kisgyermeket szokás. Hosszan és lassan ringatta. Nem érdekelte a zene ritmusa. Hömpölygött a saját ütemére.

Mutatja Mirkával

DOJA Aztán egyszer csak énekelni kezdett. Egy darabig nem is hallottuk a nagy mulatságban. De lassan mindenki elhallgatott, és többé nem tudtunk szabadulni a daltól. Csodálatos hangja volt. Még most is hallom.

Doja énekelni kezd valami furcsa, éteri nyelven. Mirka egy darabig hallgatja, majd az utolsó hangok körül megpörgeti a bűgócsgát. Doja befejezi a dalt, a csiga még zörög a serpenyőben

DOJA Lehunyt szemmel hallgattuk. Még zengett az utolsó hang, amikor felpillantottam, de ő már nem volt sehol. Eltűnt. Mint a szél.

MIRKA *(vadul pörgeti a csigát, majd feldobja)* Elszállt.

DOJA *(elkapja a csigát, visszatesszi a serpenyőbe)* El.

Doja előhúsz a szoknyája alól egy szakadt lábcsergőt. Lassan átnyújtja Mirkának, aki sokáig nézegeti, próbálgatja, majd elrakja a babakocsiba a kincsei közé. Mikor megköszönne Dojának, már nincs ott. Eltűnt

Káló története – 2. fejezet

Mirka csörgéséhez Káló is kapcsolódik, muzsika lesz belőle. Lassuló táncdallam. Az előző boldog családi jelenet siratóvá válik: anya halott. Káló és a gyerekek virasztanak. Együtt túl fogják élni a veszteséget. Szükségük van egymásra. Lassú, bensőséges muzsika és tánc. Nem szűnik meg, hanem variálódik, és a következő szín első felében halljuk még.

2. szín

Mirka rejtékhelye az erdőben. Kuckó, melyben jó lehet játszani. Rend van. Rongyokból fekhely a sarokban. Egy képeskönyv, kalap, pipa, mellény az ágyon. Forgatható, csilingelő, félkész építmény közepén, mely Mirka kincseiből épül. Cserepek, tükör, elgörbült kanál, szalag, toll, ilyesmik.

Mirka érkezik a babakocsival. Néhány almát vesz ki a kocsiból. Fényesre törli őket, és elhelyezi az ágyon. Előveszi a babáját, leülteti. A kincsek következnek. Előveszi őket, gondosan szétteríti, megsemléli. Megfontoltan beépíti őket az épülő kitudjamibe. Sorban. Megpróbálja megforgatni. Nem megy. Szorul. Próbálja megjavítani. Nem megy. Néhány rész le is esik, de nem forog, nem csilingel. Karjára erősíti a Dojától kapott csörgőt, és visszatesszi a leesett részeket. Leheveredik az ágyra a babával, eszi az egyik almát. Elégedett. Behunyja a szemét.

Kintről neszezés hangja, mintha a bokrokon keresztül törne át valaki. Ketten is. Mirka nem hallja. Beszéd kintről. Mirka nem ébred fel

LUBO Megmondanád, hogy megint mit csináltál? Miért kellett elszaladnunk?

BORA Hogy én mit csináltam? Miattad kell folyton bujkálnunk.

LUBO Miattam?! Én csak megkérdeztem, merre menjünk, ha a városba akarunk jutni.

BORA Ennyi elég is neked. „Mit akar a ti fajtátok a városban?! Örüljetek, hogy az erdőben megtűrünk! Takarodjatok vissza, ahonnan jöttetek!”

LUBO Az a csizmás azt mondta, elloptad a tyúkját.

BORA És látsz nálam tyúkot?!

LUBO Hát, valami van a zsákosban. Reggel még üres volt.

BORA Szereztem egy-két dolgot. De tyúkot? Na, az pont nincs benne.

LUBO De lehetne...

BORA Cssss. Valaki jön.

Továbbra is kintről halljuk csak: elbujás zaja, anya jön, kétségbeesve keresi Mirkát

ANYA Mirka! Merre vagy?

Lépések kintről. Anya jön be a rejtékhelyre. Mirkát nézi. Elmosolyodik. Körülnéz. A kalap, a pipa és a mellény ismerős neki. Felveszi őket. Meglátja az építményt. Megnézi magát a tükörben. Mirka mellé fekszik, átöleli. Mirka felébred

MIRKA Ne menjünk még haza!

ANYA Nem megyünk. Toma vigyáz a házra. Soha többet ne tűnj el sötétedés után!

MIRKA Apa kalapja?

ANYA *(zavarba jön, el is felejtette, hogy rajta van; leveszi)* Nem.

MIRKA *(nem hiszi)* Ilyen nagy feje volt?

ANYA Menjünk, Mirka. Még vacsorát is kell főznöm.

MIRKA *(megfogja a pipát)* Pipázott is? Este a tűznél?

ANYA *(feláll, indulna)* Szedd össze a holmidat, aztán indulás haza. Nem mondom kétszer.

MIRKA Doja mesélte, hogy elrepült. A tüzek fölött...

ANYA *(elmosolyodik)* Doja olyan... furcsa, tudod te is.

MIRKA Cigány.

ANYA Micsoda?

MIRKA Toma mondta, hogy cigány. Doja cigány.

ANYA És az mit jelent szerinted?

MIRKA Hát, hogy szabad. Azt csinál, amit akar.

Kintről feltörő nevetés, ami hirtelen abbamarad

Anyja figyel, kinéz, majd sietősen elindul, nyújtja a kezét Mirkának, de az a babakocsi után nyúl. Belerakja a babáját, és megy az anyja után

Káló története – 3. fejezet

Káló egyedül a bíróság előtt. A szokásos ruhájában, hangszerekkel.

Ítélet

A bíróság kimondja, hogy a gyerekek alapvető érdeke, hogy ne maradjanak a cigányok között, hanem higiénikus és morálisan megfelelőbb környezetben kerüljenek elhelyezésre. Így mostantól a két gyermek az állami nevelőintézet lakójának tekintendő. Elhelyezésük 24 órán belül megtörténik. Amennyiben az apa akadályozza az ítélet végrehajtását, hatóság elleni erőszak vétségét követi el.

Káló papíron kézhez kapja az ítéletet. Összeomlik. Összegyűri és ledobja a papírt, amit a színen Bora és Lubo elkap.

3. szín

Mirkarejtekhelye. Egy nagy batyu hever az ágyon. Lubo almát eszik, és az építményt vizsgálja, belenyúl, lessed és átalakít dolgokat, szerel vagy rombol. Nem lehet eldönteni. Anyyira belemertül, hogy észre sem veszi Mirkát, aki jó ideig figyel a babakocsi mögül. Mirka nem igazán mer bármit tenni

MIRKA Ez az enyém.

LUBO Hát te?

MIRKA Ez itt mind az enyém. Az alma is.

LUBO Aha.

Folytatja, amit elkezdett

MIRKA Add vissza!

LUBO Mit? Az almát? Milyen formában szeretnéd?

Nevet

MIRKA Menj el! Légy szíves menj el!

LUBO Ez itt az erdő. Az erdő az enyém. Kérdezz meg bárkit!

MIRKA Az én kunyhóm. Én építettem.

LUBO Az én erdőmben. Mi ez?

A hangszerre gondol

MIRKA (egyre kétségbeesettebben) Elrontod.

LUBO Ezt?

MIRKA Ne nyúlj hozzá!

Lubo hosszan Mirka szemébe néz, majd elővesz egy bicskát, kinyitja. Mirka hátralép

MIRKA Ne...

Lubo a szerkezethez lép, csavarokat állít a bicskával, szerel

MIRKA Ne nyúlj hozzá!

Mirka odalép Lubohoz, próbálja eltávolítani a hangszertől, Lubo egy mozdulattal lefogja, nevet. A bicska a kezében. Toma lép be

TOMA Azt a tolvaj, erőszakos fajtádat, te...

Lubo elengedi Mirkát, de Toma már indulatban van, elveszi a bicskáját, dulakodni kezdenek. Belép Bora, ő is beszáll a verekedésbe

MIRKA Hagyjátok abba! Nincsen semmi bajom. Ne csináljátok már!

Mirka felveszi a bicskát, próbálna tenni valamit, de csak áll. Belép Doja. Lubo és Bora megállnak

TOMA Megmondtam, hogy milyen népség ez, ne kezdj velük!

MIRKA De hát nem is...

Toma megfogja Mirkát és hazaviszi

DOJA Nyitott szemmel jöttem a világra. Hosszú volt a hajam, hullámaiba bátran belefogódzhatott, aki nem mert egyedül repülni. Káló. Káló a bokámat kapta el, de korábban eleresztette, mint kellett volna. Hagyta, hogy a fájdalom felülkekedjen rajta.

BORA Hol van? Hol keressük?

DOJA Káló nincs többé. A bőre kifakult, a szeme fénye visszazállt a napba.

LUBO Meghalt? Hogyan történt?

DOJA Káló halott, de az apátok él.

BORA Miket beszélsz? Káló az apánk.

DOJA Majd megértitek, ha megtaláljátok. Ha ráismeretek egyáltalán.

Doja kitarja karjait, Lubo és Bora eltűnnek az ölelésében

Káló története – 4. fejezet

Káló átváltozását látjuk. Hangszert cserél, átöltözik, fehérre válik. Mindez történhet párhuzamosan Doja meséjével is. Vagy nem.

4. szín

Otthon. Anya, Toma és Mirka a boltot rendezgetik. Mirka néhány holmit külön kupacba tesz egy takaróra. Nem tűnik fel senkinek

TOMA Nincs jobb dolguk ezeknek, mint kisgyerekekkel erőszakoskodni? Egész nap csak lófrálnak, kötözködnek ahelyett, hogy valami hasznosat tennének. Volna munka a faluban elég.

MIRKA Nem bántottak.

ANYA Mit akartak tőled, Mirka? Honnan ismered őket?

TOMA Ezt a kettőt még sosem láttam, de Róza nénitől épp akkor vitték el a tojót, amikor ezek feltűntek. Nem lehet véletlen.

ANYA Mirka, mondd el, mit történt!

TOMA Mi történt volna? Ismered az ilyeneket. Ellop-ták a cuccait, erőszakoskodtak, verekedtek.

ANYA Mirka?

MIRKA Nem bántottak. Már mondtam.

ANYA Nincs semmi bajod?

TOMA Végignézte, ahogy vernek. Állt ott, mint egy birka.

ANYA Toma!

MIRKA Doja segített.

TOMA Doja?!

ANYA Nem Toma segített?

Megjelenik Doja, mintha a föld alól

DOJA Jó estét, szomszédok!

ANYA Jó estét neked is!

MIRKA Doja...

DOJA Széles gombamezöt találtam a közelben. Mirka eljöhetne velem összeszedni. Télire is maradna, annyi van. Őzláb, vargánya, pöffeteg... Még egy kis rókaagomba is.

MIRKA Anya, hadd menjek!

TOMA *(Anyának)*Ne engedd! Folyton csak a bajt hozza ránk.

DOJA Vigyázunk egymásra. Egy-két órácska, és már itt is vagyunk.

ANYA Jól van. De aztán halljunk rólatok!

MIRKA Köszönöm. Köszönöm.

Mirka és Doja elindulnak. Mirka összeköti a takarót, és viszi a holmiját is

Káló története – 5. fejezet

Káló és a nők – burleszk. Mindenféle nők jelennek meg, akikkel Káló csak fordul egyet, aztán otthagyja őket terhesen. Tragikomédia.

5. szín

Mirka rejtkehelye. Lubo és Bora az utolsó simításokat végzik, rendet raktak. Kintről Mirka és Doja hangját halljuk

DOJA Biztosan oda akarsz menni? Nem félsz? Még ott lehetnek.

MIRKA Ott lesznek. És a kocsim is. Éppen jó lesz hazavinni benne a gombát.

DOJA Nem bánom. Csak te meg ne bánd! *Nevet.*

Belépnek. Lubo és Bora közben szavrukban megpróbálnak elbíjni, de igazából nincs hová. Mirka elkapja az igyekezetüket. Nevet. Mind nevetnek. Kis szünet. Mirka körülnéz, elámul a renden. Megpillantja a hangszert. Valami más lett rajta egy kicsit. Odamegy. Nézegeti. Lubo odalép, elindítja, forog, csilingel. Működik. Mirka ámulattal nézi. Megvárja, míg leáll, majd megöleli Lubot, és a fülébe súgja

MIRKA Honnan van az a csengő? Loptad?

Lubo ellöki Mirkát, és mondana valamit, de inkább nem teszi. Kis csönd

BORA Ezt a testvéredtől tanultad, mi? Megmondhatod neki, hogy egyszer még megjárja, ha velünk akar kikezdeni.

Doja didolni kezd

MIRKA Nem jöttök gombát szedni? Épp oda indultunk Dojával.

Lubo és Bora Dojára pillant, ő mosolyog

BORA Mi is épp indulni készültünk...

MIRKA Akit a szerencse a házamba hozott, azt én ki nem teszem. Maradjatok! Itt ellakhattok, ameddig csak akartok.

LUBO Nem lehet. Ha sokáig egy helyen vagyunk, könnyebben megtalálnak minket.

BORA Hülyeség. Szerintem már rég nem keresnek. Ha egyáltalán érdekelt valakit is valaha, hogy eljöttünk. Észre sem vették.

LUBO Biztosan utánunk jöttek.

BORA Dehogyan. Örültek, hogy kettővel kevesebbre kell figyelni.

LUBO Akkor sem maradhatunk.

MIRKA De hát miért nem? Hozok nektek enni esténként. Meg mindenféle holmi van a boltban, ami hasznos lehet...

BORA Meg kell találnunk édesapánkat.

MIRKA Hát van családotok?

DOJA A városban van. Nem lesz egyszerű megtalálni. Talán nem is kéne...

LUBO Láttad őt? Találkoztál vele?

DOJA A nagyanyám felismerte, megszólította, de nem válaszolt. Tán nem is ő volt...

BORA Mennünk kell.

MIRKA De hát mindjárt besötétedik. Legalább reggelig várjatok!

LUBO Gombászni mentek? Nekünk se ártana enni valamit, mielőtt nekivágunk.

BORA De reggel korán indulunk.

Mindnyájan babakocsistul elindulnak. Vidámság

Káló története – 6. fejezet

A muzsikálás ugyanúgy hallatszik, mint eddig. Káló azonban eltűnt a megszokott helyéről. Nincs meg.

6. szín

Hajnalban a faház udvarán Mirka apja ruháiból madár-ijesztőt készít. Gondosan felöltözteti, felállítja. Egyedül a pipát nem adja a szájába, azt a babakocsiba rejti a hangszer és a többi útiholmi mellé. Éppen apa kalapját teszi fel a bábu fejére, amikor lopakodva megjelenik

Lubo és Bora. A város felé tartanak. Meglátják egymást. Mirka int nekik, hogy várjanak. Meg is állnak. Mirka befejezi a bábút, elkészön a háttól, nagy levegőt vesz, és elindul az összekészített babakocsival Lubo és Bora felé. Ők nem pontosan értik, hogy mi történik, de türelmesen megvárják, míg odaér

LUBO Lehetnél te is a családom, Mirka.

MIRKA Leszek is egy darabig. Végtére is útítársak vagyunk.

BORA Na, azt már nem. Nem jöhetsz velünk. Csak útban lennél.

MIRKA Aztán miért? Hoztam ennivalót, ruhát, mindent, amire szükségünk lehet.

BORA Jól van, add ide azokat!

Megpróbálja elvenni a babakocsit Mirkától, de az erősen védi, és Lubo is a segítségére van

BORA Mit akarsz? Mit akartok?

MIRKA Én nem mehetek a városba? Te fogod megtiltani?

BORA Aztán minek jönnél? És édesanyád mit szól majd? Itt fog sírni, hogy nem láthat többé.

MIRKA Visszajövök majd.

Kis csönd

MIRKA Nekem is van egy apám valahol, akiről anya sosem beszél. Azt sem tudom, hogy hívják.

BORA Nagyszerű! Akkor két ember után kellene kérdezősködnünk.

LUBO Hadd jöjjön velünk! Nem lesz vele gond.

Mirka megfogja Lubo kezét, reménykedve néznek Borára

BORA Na, szedjétek a lábatokat, de szaporán! Mindjárt kivilágosodik.

Elmennek. A bábu álldogál egyedül a színen egy kis ideig. Juló jön. Észreveszi a bábút. Befut a házba. Kifut az útra. Megéri, hogy Mirka elment, és ennek köze van az apjához. Összetörten leül a fal tövébe, hosszan nézi a bábút. Odamegy a bábuhoz, tapogatja, megfogja a kezét. Ekkor a bábu Dojává változik, és nem engedi el a kezét, bár Juló nagyon megrémül

DOJA Egyet se félj, szomszédasszony, velük megyek én is! Ott leszek, ha bajba kerülnek, ott leszek, ha segíteni kell.

JULÓ Nekem kell mennem. Az én lányom.

DOJA Miért nem meséltél neki az édesapjáról soha? Hiába kérdezett.

JULÓ Tudod te is, hogy miért. Tudod, hogy nem bírok...

DOJA No, látod! Nekem kell mennem. Aki menni akar, nem tarthatod vissza. Te mondtad egykor. Emlékszel?

Juló emlékszik

DOJA Te most nem segíthetsz. Még nem. Ígérem, visszahozom.

Doja leveti apa ruháit, és a gyerekek után megy. Juló felveszi a kalapot, és visszaül a fal tövébe

7. szín és Káló története – 7. fejezet

Fogadó a város szélén. Káló kereskedőnek öltözve ebédel. Nem szól egy szót sem, lassan, méltóságteljesen eszik

A jelenetben valami olyasmi kéne történjen, mint Holdosi Cigánymózesében a cigány fiúval, aki olyan betegséget kap el, amit cigányok sosem. Szóval egy identitásválságos dolog, ami a kifehéredés óta először lepi meg ilyen egyértelmű töménységben Kálót. Nem találok az igazán jó helyzetet, de majd közösen megtaláljuk.

A jelenet végén Káló „saját dugájába dől”, elmegy, a fáradt gyerekek pedig megerkeznek. Nem találkoznak. A fogadói népség viszont össze-vissza cigányozza a gyerekeket

8-9-10. szín és Káló története 8-9-10. fejezet

A résztvevők három csoportban egy-egy jeleneten dolgoznak a színészekkel, ami arról szól, hogy miféle atrocitások érhetik a gyerekeket a városban. Három különböző helyszín, szereplők. Doja ott van, ha segíteni kell.

Jó volna, ha mindhárom jelenet előtt Kálót látnánk, ugyanazon a helyszínen. Éppen hogy elkerülük egymást minden egyes alkalommal.

11. szín és Káló története – 11. fejezet

Káló éppen a visszaöltözését fontolgatja, de ez egyáltalán nem biztos, hogy visszafordítható.

Nem tudom, pontosan mit csinál, de az öltözet és a hangszerek, egyéb tárgyak, amiket már használtunk, a muzsika és a tánc nyilván szerepet játszanak valamiképpen ebben.

Megerkeznek a gyerekek. Lubo odaszalad, Bora visszafogottabb, zavart boldogság.

Mirka szégyenlősen próbál visszavonulni, de ő is örül. Előveszi a babakocsis hangszert, megpörgeti, hogy aláfesse az örvendezést, és hogy csináljon valamit. Kálót érdekli a szerkezet.

Káló muzsikál. Azt a nótát (annak egy változatát, hogy ne legyen teljesen egyértelmű), amit Doja énekelt az 1. színben. Doja is bejön erre, beszáll. Átmegegy a mulatság rendszeren „cigányosba”

Úgy értem, hogy segít a helyzet Kálónak a vizsztatérésben, még ha nem is lehetséges nyomtalanul visszaállni.

Káló az övéi takarásában, Mirka kicsit a szélén áll, mikor bejön Juló és Toma. Juló odaszalad Mirkához, és megöleli, csókolja a fejét, Toma is csatlakozik. Még nagyobb a boldogság.

Am egy pillanatban Juló és Káló (most először) egymásra néznek. Eldönthetetlen, hogy ismerik-e egymást, vagy csak megtetszenek egymásnak. Minden esetre valami van. És ezt Mirka látja.

Sötét

Ezzel a vázlattal kerestem meg Kárpáti István rendezőt, aki határozottan és lelkesen mondott igent a történet közös színpadra állítására. Már a próbákat megelőző egyeztetéseinken kiderült, hogy szerencsésebb találkozásunk nem is lehetett volna: a téma és a mese nemcsak inspirálta Istvánt, de számos színházi- és élettapasztalattal, lényegre törő kérdésekkel tudta gazdagítani a folyamatot.

Felismerések, dilemmák a próbák előtt

A vázlatból István mindannyiunk számára hasznos összefoglalókat készített, amik egyszerre értelmezték és újra is alkották a történetet. Ezek közül talán a legfontosabb:

„Nem volt apám, volt egy lyuk az életemben, egy hiány, amire nem válaszolt anyám, csak ilyen fura dolgokat mondott, ilyen nem kézzelfogható dolgokat, és össze voltam zavarodva, és a fantáziámban kialakítottam egy apa-képet, és aztán, amikor talákoztam két gyerekkel, akik az apjukat keresték, éreztem valami lelki rokonságot, valahogy a dolgok a helyükre kerültek, lett célom, hogy voltaképpen ugyanazt akarom, mint ők, megtalálni az apámat, és elindultam velük, hogy megkeressem őt. De ezek a gyerekek cigányok voltak, és talákoztam azzal, hogy ebben az országban hogyan viszonyulnak a cigányokhoz. És akkor megéreztem, hogy milyen cigánynak lenni, milyen kisebbséginek lenni. És aztán megtalálták az apjukat, és lehet, hogy én is megtaláltam, de valahogy már mindent máshogy látok...”

Ez a Mirka szemszögére koncentráló szűzsé erősen felvetette a történetmesélés kérdéskörét: ki, mikor és kinek mesél. E dilemmák eldöntése nyilvánvalóan erősen hat a résztvevők bevonásának lehetséges módjaira is, de a döntéseket a színészekkel közösen, a próbák alatt akartuk meghozni, hiszen nyitottak voltunk a változtatásra, és szerettük volna, ha mindenki beleteheti saját tapasztalatait, gondolatait az előadásba. Ami azonban eldőlni látszott még az íróasztal mellett, István gondolatait idézve:

„Azt érzem, hogy Mirka a legfontosabb, benne kell kérdéseket generálnunk, őt kell közel hozni a gyerekekhez, rajta keresztül kell megélnünk az élményeket, őt kell megértenünk, vele együtt kell haladnunk, figyelniünk, rácsodálkoznunk, azonosulnunk kell vele, meg kell őt nyernünk a gyerekeknek, belé kell szeretnünk, inspirálóvá kell tennünk, a kuckóját, az elhatározását, hogy most elszökik, megkeresi az apját, és vele együtt kell rácsodálkoznunk Doja történeteire, az apátlan-anyátlan gyerekekre, a cigánygyűlöletre, az emberek gyűlöletére, és arra, hogy egyedül van, védtelen, minden rajta múlik, és helyre kell tennie dolgokat, ki kell kotornia a szőnyeg alól a válaszokat... Mirkán keresztül magunkon kell gondolkodnunk.”

A próbafolyamat lépései

Az előadás blogján (<http://szszproba.tumblr.com/>) végigkövethető részleteiben is a próbák menete, most a szöveg megszületésének szempontjából leginkább fontos állomásokat emelem ki.

1. Közös vizsgálódás – kapcsolódásaink a történethez

Az első néhány próba során saját történeteinket, tapasztalatainkat osztottuk meg egymással a vázlat kapcsán. Feltérképeztük, hogy számunkra milyen témaköröket, tárgyi világot és motívumokat hordoz. Legelső gyűjtésünket meg is örököztük (1. kép).

Kulturális kapcsolódásokat keresve e szakaszban olvastunk Holdosi Józsefet, Szécsi Magdát és a Palacsinta hangját, mely egy roma többségű kisiskola alsó tagozatosainak írásaiból álló szövegyűjtemény, és megnéztünk két filmet (Kurosawa: *Dodeskaden* és Zeitlin: *Beasts of the Southern Wild*).

Az első pár nap elemzései és asszociációi nyomán arra jutottunk, hogy *a képzelet bekapcsolása a túlélésért való küzdelembé* érdekel bennünket leginkább, fő témáinkat ilyen oldalról szeretnénk vizsgálni az előadás kapcsán. Ebből egyenesen adódott a továbblépés iránya is.